

ҲАЛИМА ХУДОЙБЕРДИЕВА

НАЗМ ГУЛШАНИ

Хурлик ўти

«Ёзувчи» нашриёти
Тошкент

Ўз2
X—87

Худойбердиева, Ҳалима.
Хурлик ўти: Шеърлар. — Т.: Езувчи, 1993. — 32 б.

.Юртимиз истибод кишанларини улоқтириб эрк водийсига қадам қўйди. Узоқ вақт қоронғуликда бўлган одамнинг ёруғликка кўникиши осон кечмайди: нур кўзларини қамаштиради. Лекин барибир озодлик гўзал ва бетакрор...

Ардоқли шоирамиз янги китобини юрт мустақиллигига бағишлаган. Қалб ҳарорати ила ёзилган ҳар бир мисра юракларга аталган. Яна бир дилкаш учрашув муборак бўлсин.

Худойбердыева, Халима. Пламя свободы: Стихотворения.

Ўз2

X $\frac{4702620202-35}{M 362(04) - 93}$ 10—1993

ISBN 5-8255-0145-2

© Ҳ. Худойбердиева, «Езувчи» нашриёти, 1993 й.

«ЭСКИ ЎЗБЕК ТИЛИ»ГА ЕЗУВ...

Менинг тиг тилган тилим,
Менинг кесилган тилим.
Баҳайбат тўғон тушиб,
Йўли тўсилган тилим.
Қушнинг унут патидай,
Тўкилган унут жоним.
Китобларнинг қатида,
Ранги-рўйи сомоним.
«Эски ўзбек тили»мас.
Дедилар эскирган тил.
Қўрқиб чиқармоққа сас,
Сандиқларга кирган тил.
Сенда бодом иси бор,
Сенда бобом иси бор,
Болам на рус, на ўзбек,
Аросат белгиси бор.
Беш юз йиллар аввалги,
Хатни мен англайман, бас.
Мен бугун айтганимни,
Болам баъзан тушунмас.
Кўрагимда дод қотган,
Яқинлашар катта хавф.
Ўз тилини йўқотган,
Халқ бўлмасми ердан даф.
Олдга, сафарбарликка,
Қандай ярайди болам?!
Ортидаги жаряликка
Қандай қарайди болам?!
Уни ким қилиб қўйдим,
Ким бўлди оғам-иним.
Томир-томирим куйди,
Синди бўгин-бўгиним.
Були унут халқ бўлдик,
Йўли унут халқ бўлдик.
Оммавий гунглик содир.
Тили унут халқ бўлдик.

Уйримнинг шом, кечига
Шу ўй санчилиб туриб,
«Луғатит-турк» ичига
Ешим томчилаб туриб,
Дедим: — Тиг тилган тилим,
Менинг кесилган тилим.

АЁЛГА БОШ УРИШ

Қадим ҳаёт йўлларида
Кўндир зоти аёл, бас.
Тўмариснинг қўлларидан
Туғ олмаган аёлмас.

Руҳим, юлдуз, кўнка боғлан,
Юлдуз — фақат хаёлмас.
Улугбекдай битта ўғлон,
Туғолмаган аёлмас.

Кўпни кўрган бу ер юзи,
Қумга сингган садо, сас.
Жалолиддин тугмай, ўзи
Мард кўринган аёлмас.

Навойсиз-ку жаҳон йўқ,
Бор ҳайрат-ку ўшанга.
Онасидан бир нишон йўқ,
Тиз чўкинг йўқ нишонга.

Фидоликка кимдир қодир,
Кўкдами ё гўрдаги?!
Барча тирик, ўлик ботир
Бўлса унинг гўдаги?!

«Даҳо»ламай тек туринг Сиз,
Қолманг ранжу-уволга.
Йўқ, аёлга бош уринг Сиз,
Даҳо туққан аёлга.

БОР АРМОНИМ

Ў, дунё-я, ўзбекнинг не сор боласи,
Кўкрагида ёнар ўти бор боласи,
Шу ўт сабаб аввал-охир хор боласи
Магаданнинг тупроғида ухлаб ётар.

Одамизод бир-бирини ўнгласинлар,
Ўнгламаса, ўалари ҳам ўнгмасинлар.
Ўзга ерда ризқ теггани майлику-я,
Ўзгаларнинг тупроғига кўммасинлар.

Ўз олига сизмаган қувғин болалар,
Қасоси бўғзида кетган хун болалар,
Ёлғонларга емиш бўлган чин болалар,
Магаданнинг тупроғида илдиз отар.

Мушкул кўриб кетмоғин бу эл доғини,
Санчиқ олар кўкрагимнинг чапроғини.
Боз ўйлайман, отилажак бу вулқонлар,
Кўпормасми Магаданнинг тупроғини.

Йўқлов келар, томоқларим қуриб кетар,
Юракларим отилгудай уриб кетар.
Йўқламайман... гар йўқласам, йигит ўлган,
Бу болалар жой-жойидан туриб кетар.

Ўйланмаган, шўх болалар туриб кетар,
Кўкрагида ўк, болалар туриб кетар.
Ишонган дўст, акалари тутиб берган,
Бир паноҳи йўқ болалар туриб кетар.

Қути қочган, ўри, қири ёлғиз элим,
Ожизи-ю, баҳодири ёлғиз элим,
Ҳар бирида ўзининг жон талвасаси,
Ўзича бек, лек ҳар бири ёлғиз элим.

Куймайманми, ўнглаганинг кўриб ўлсам,
Бир-бирингни бир-бирингдан кўриб ўлсам,
Ўтарканман бу дунёдан, бор армоним —
Бир-бирингни ўнглаганинг кўриб ўлсам.

ДАРДИМ БИЛАН ЎСАДИЛАР БИР КУНИ...

Сен айтганда фақат бахтдан айтарсан,
Насиямас, фақат нақддан айтарсан,
Таназзулсиз тожу тахтдан айтарсан,
Мен комил бўлмадим, камимдан айтдим.

Балки сенга бедахлдор қиш қори,
Орди менга ўзбекнинг номус, ори,
Чўкиб борар минглаб тўдак мазори,
Мен дод дедим, мен аламимдан айтдим.

Чўпдай озгин оёқлари чапишиб,
Кўтаролмай тупроқ тўла келишин,
Бу «дам қисма» аёл нафас олишин,
Кўриб нафас қисар дамимдан айтдим.

Ҳамон тонглар умид-ла уйғонар у,
Сабр таги — олтин деб иновар у,
Шундай десам, оҳ, воҳосда ёнар у,
Тўкила бошлаган жомимдан айтдим.

Раиғлари саргайиб гулар йиғлади,
Чалкашиб, бош қашиб йўллар йиғлади,
Кўрар қушлари мушкуллар йиғлади,
Қуюқ тортиб келар шомимдан айтдим.

Бошга тегиб бошин эгди шоҳ сўзим!
Тошга тегиб ёшин тўқди, оҳ, сўзим!
Неки айтдим жавобгари бир ўзим!
Ҳалима, деб мискин номимдан айтдим.

Осса, меня осадилар бир куни,
Дардим билан ўсадилар бир куни,
Элин комил кўрмай ўтган гариб, — деб
Маним номим ёзадилар бир куни.

Сен айтганда фақат бахтдан айтарсан...

КЕТИШ ҲАҚИДА

Айни вақтимиди, мен келганим чоғ —
Ким қўйиб кетган бу менинг тошимни.
Бугун сочларимга оралаган оқ,
Эртага эгаллаб олар бошимни.

Эртага бу эски лошим билан мен,
Омочни кийналиб сургандан кўра
Ва қор босган оппоқ бошим билан мен,
Йўлларда тойишиб юргандан кўра.

Эртага бир тенгдош топмай, алаянглаб,
Инжиқ, у ён — бу ён «кўчир»ламасдан.
Бугун олқишлаган ёшу яланглар
Эртага ортимдан пичирламасдан.

Завгламасдан туриб кумушим, зарим,
Уни зарда билан отмасдан туриб,
Содиқ шоғирдларим, бугунтиларим
Эрта бирортаси сотмасдан туриб.

Кўриб кексаликнинг гураиларини,
Тонггача уйқусиз, тўлғониб чиқмай,
Бўшатиб ҳар қандай курсиларини —
Ўз вақтида кетмоқ, кетмоқ — кечикмай!

Вақтинг келгунича, майли донинг тер,
Гуллар билан ^{санкў} тулдир умринг қатини.
Худойим, бор ~~бўлаётган~~ ҳар кимсага бер,
Ўз вақтида кетмоқ фаросатини.

ОМОН БЎЛИНГ

Бу дунёнинг бори йўлдир,
Бу йўлларда тузоқ мўлдир,
Йўл бошида сўзим шулдир,
Омон бўлинг, омон бўлинг.

Кўзингизга тортса ҳам мил,
Кўпригингиз бўлса ҳам қил,

Номард билан топишманг тил,
Сарсон бўлинг, сарсон бўлинг.

Нопок кетса ердаги жанг,
Майли бўлсин ҳолингиз танг,
Ҳеч бозоргар бўла кўрманг,
Арзон бўлинг, арзон бўлинг.

Ҳар дарани теа ёпмоқ учун,
Тўрт ён илдам чопмоқ учун,
Ҳар шоҳга йўл топмоқ учун,
Беюв бўлинг, бежон бўлинг.

Ҳар бир овга кош-кўз бўлиб,
Ғолиб ёвга Сиз ўз бўлиб,
Тапа бўлса Сиз пўст бўлиб,
Фақат енгган томон бўлинг.

Менам одам, эмас Хиар,
Ҳар ким ўз билганин тузур,
Шеърим тегиб кетса узар,
Омон бўлинг, омон бўлинг.

БОЛАЛАРИМ, ҚАДНИ КЎТАРИНГ!

Ўтган қора кунлардан ҳали-ҳануз карахтман,
Ҳар янроғи юракдай титраётган дарахтман,
Шу ҳолда ҳам олдинга ташлангучи тик шахдман,
Болаларим қадни кўтаринг!

Текинхўр аталдингиз, бу хўрлик мени еди,
Муштумзўр аталдингиз, бу зўрлик мени еди,
Бу қарлик мени еди, бу кўрлик мени еди,
Бошимдан зулматни кўтаринг!

Тушларимда Тўмарис юраклари узилиб,
«Туёқларим тўзди» деб йилғайверар эзилиб,
Сўнг тонггача уйку йўқ. Чап кўкракни тиг тилиб,
Кўксимдан бу долни кўтаринг!

Бобо Темур уйкуда. Темурларим Сиз туриб,
Қўзғолган етмиш икки томирларим Сиз туриб,
Ишонган хоқонларим, амирларим Сиз туриб,
Хокисор миллатни кўтаринг!

Қалбга экинг. Қадим турк чинорлари тиклансин,
Қон-қардошнинг чин дўсту, чин ёрлари тиклансин,
Ҳар юракда бир Турон минорлари тиклансин,
Улуг мамлакатни кўтаринг!

АЗИЯТ

Ўлмоқликнинг йўллари кўп,
Бугун юрак тош олар.
Жаҳолатнинг қўллари кўп,
Сайла десанг бош олар.

Бир юракни нишон олиб
Сўз отаркан дангаллар,
У мажлисда йиқилади,
Кўкрагини чапгаллаб.

Халқим, сенга етмайдирми
Чор-атрофдан теккан санг*.
Ўз-ўзингни қулатмоққа,
Мунчаям шай турмасанг.

Сен шунча кўп хато қилдинг,
Менам бир кун ботгайман.
Энди Сен деб гўримда ҳам
Қонлар ютиб ётгайман.

* Санг — тош.

ҲАР КУН ХАБАР...

Ҳар кун хабар, бир совуқ
Дилим, порам йиғлайди.
Ўқ устига тегар ўқ,
Янги ярам йиғлайди.

Тўп-тўп қушларим қурбон,
Кучим кўзимга етар.
Қўлим калта. Қўлда йўқ
Шахду-чорам йиғлайди.

Мисли ярадор шерман,
Юзлаб ўқдан ўлмаган.
Чиқмоғимга йўл бермай,
Қафас-қўрам йиғлайди.

Азобларимдан не наф,
Сақлолмадим бир қушни.
Ўлолмаган йимоним,
Ўрам-ўрам йиғлайди...

КАРОМАТ

Кўнглимда кўнглимнинг минг синиги бор,
Кўнглимда ғамларнинг ўткир тиғи бор,
Йиғи бор, олдинда катта ЙИҒИ бор,
Элнинг болалари ўлмас бекорга!

Обдон ювган билан ювиларми қон,
Қотилидан қочиб йўлга чиққан жон,
Тобутларда сарсон... армон-а, армон...
Бу болалар қоши ёзилмас қорга!

Бу кун тинч денгиздай турсанг-да тек, жим
Қаърингдан ўкириқ келмоқда, халқим,
Эртага бу жонсиз болалар қалқиб,
Жонли виждонларни тортажак дорга.

УНУТГАННИНГ КУЙСИН ИККИ ДУНЁСИ...

«Уш Үзган фарёди» дафтаридан

Андижон шаҳар шиҫохонасида ётган 16 яшар Акбарали бундай дейди: «Уша 5 июнь куни биз тўқайга беркивдик. Ярим кечада яширинган жойимиздан чиқиб йўлга тушдик. Сой бўйига чиққаншимизда бизни босқинчилар ушлаб олишди. Онамнинг қўлида икки ярим яшар укам бор эди. Уша укамни онамнинг бағридан узишиб сойга отиб юборишди. Онамни ҳам сувга оқизишди. Уларнинг орқасидан отам, акам, ўзларини сувга отишди. Сувдан чиқиб қочгандик, улар бизни отишди. Оёқларимга ўқ тегиб йиқилдим... Онам билан синглимни ҳалигача дараги йўқ...»

Бало тоғу-қир ошганин унутинг,
Бало бизга ёндошганин унутинг,
Қорачиқлар ўйиб олингани-ю
Қароқлардан қон тошганин унутинг,
Унутганин куйсин икки дунёси!

Тозаланиб, қизғиш гилам ёзилиб,
Қонли излар кетаверсин босилиб,
Лабларининг четларидан қон сизган
Болачалар тураверсин осилиб...
Унутганин куйсин икки дунёси!

Оёғи узилган мурда, от судрар,
Бир қўл ҳам йўқ, бурда-бурда, от судрар,
Фита отган паҳлавонни ё раббий —
Боболар от сурган ерда, от судрар...
Унутганин куйсин икки дунёси!

Онам оқиб бўлиқ бўлди, Акбаржон!
Укам оқиб балиқ бўлди, Акбаржон!
Энди қайдан бўлсин улар дараги,
Бу терс ҳукми холиқ бўлди, Акбаржон!
Унутганин куйсин икки дунёси!

Кетай десанг улар руҳин шод айлаб,
Сойга борма, бора кўрма ёд айлаб,
Жон болам-ов, жонбиз бўлай жонингга,

Чиқаверса қўш балиғинг дод айлаб!
Унутганининг куйсин икки дунёси!

Турон жим-жет, сойи, тоғи чинқирар,
Уш, Ўзганининг беҳишт боғи чинқирар,
Онасининг курсоғига санчилган,
Тигдан ўлган чақалоғи чинқирар,
Унутганининг куйсин икки дунёси!

Ўтган ўтди. Бўлмас ортга қайтариб,
Фақат юрак зирқ-зирқ санчган пайтлари —
Бу яшнвор чинқириқли Туронда,
Ота Турқдан тарқалганга айтарим:
Унутганининг куйсин икки дунёси!

БИЗ УТАРМИЗ, ЭСЛАР УЛ, ҚИЗ...

Бу йўллар кўп чағир тошли,
Оёғим қон, кўзим ёшли,
Маним чеккан озоримдан
Чекиб озор, йўлим йиғлар,

Узатгани тошмас, аммо
Берари ҳам фошмас, аммо
Бир-бирига ишанолмай,
Ўнг қўлим, чап қўлим йиғлар.

О, она Шарқ, она Шарқ-сен,
Бугун фитна, қонга ғарқсен,
Меросхўрларим манқурт деб,
Мозийдаги билим йиғлар.

Сардорларим бор деб эдим,
Сардорсиз юрт хор деб эдим.
Сардорлар-да бутун йўлсиз...
Оқилим, жоҳилим йиғлар.

Кўз ёш — гарчанд қон исси,
Қасос исси, туғён исси,
Ҳар дил бир ярадор арслон,
Кўкси тилем-тилим йиғлар.

Биз ўтармиз. Эслар ул, қиз,
Бул асрдан қолгай шул из,
Шўрлик ўзбек, шўрлик қирғиз,
Қоқ ўртада ўлим йиғлар.

ТҶМАРИСГА ИЛТИЖО

Тўмарис рақибн, қўшнн қабила
бошлигининг бошинн қонли хумга
тиқади. «Тириклигингда қонга тўй-
магандинг, энди тўй», — деб.

Жоним онам Сенсиз қуёш кулмас энди,
Уйғонмасанг, Сен турмасанг бўлмас энди.
Бу кўру-қар болаларинг силкитмасанг,
Авлодларга гапирмасанг бўлмас энди.
Менда сўрма, менинг қўлим ожиз қолди,
Бонда ранти соринг гулим ожиз қолди,
Қафасини синдирилмай қушим ожиз,
Кишанбандим — руҳим, қулим ожиз қолди.
Кечир, она! Гўдақларинг бериб қўйдик,
Чечаклардек, гулдекларинг бериб қўйдик.
Қўлда ўз жонидан бошқа не бойлик бор,
Биздекларинг; қулдекларинг бериб қўйдик.
Она, бутун бари фитна, ошқор ов йўқ,
Пиштирмадан отадилар, ошқор гов йўқ.
Ўз оғангдан, ўз инингдан толган кун бу,
Қонли хумга тикай десанг ошқор ёв йўқ.
Малҳам керак кўп йиқилган эл доғига,
Турсанг... малҳам — сел доғига, ел доғига.
Худо шоҳид бўлғусидир, иншооллоҳ,
Тўмариснинг ўлиги ҳам енгмоғига!

БИЗЛАР ОЖИЗ...

Биз қайда-ю, ҳақиқат-ҳаққа,
Бағр очган осмон қаерда?
Шарпа сөзсак тўхтаймиз таққа,
Юрагида арслон қаерда?

Ҳали — узо-оқ, бизлар чўкиб тиз,
Яшагаймиз, ҳоқон қаерда?
Тўниб, музлаб қолган қонимиз
Алмаштирмоққа қон қаерда?

Йў-ўқ! Гарчанд кетмади шўримиз,
Очимиз оч, тўқимиз тўйган.
Бизлар ожиз она бўримиз,
Болаларин одамлар сўйган.

Бугун дунёи-дун тесқари,
Бўриларни одамлар тишлар.
Сенга одам бўлиб ўсгани,
Йўл қўймайди бугунги ишлар.

Кўа ёшимиз кетгандир қурб;
Қон ювмоққа кўз ён етмайди.
...Боласининг қасосини бўри
Ўз гўрига олиб кетмайди...

ШУБҲА

«Туркистонда ақсик ўлмас қаҳрамон
Ҳар қарич ерида ётар бир арслон».

Қадимги турк мақоли.

Шубҳа фарзандига айланиб қолдим,
Бору-йўқлигим ҳам баъзан гумондай.
Кўрган кечирганим дарёга солдим,
Ўлсам айриямасдан ўлай иймондан.

Ҳа, балки арслонлар ётса ётгандир,
Қоронғуни кутиб буқир арслонлар.
Кўни-қўшнисига чанг солмоққа шай,
Кўзларин ёғ бостан сўқир арслонлар.

Турон тупроғига ҳидланиб, ўпиб
Ҳақиқий арслонлар тўшни боссалар.
Одам боласини қиймалаб, топиб
Ҳажиб ўйнамасди қашқирбаччалар.

САДО

Мен оҳ тортсам оҳимга,
Кимлар садо қайтарар!
Тарқалиб кетган тошлар,
Қумлар садо қайтарар.

«Овоз беринг, бормисиз?!»
Ваҳшат қичқиримга,
Бир томири қилт этмай,
Жимлар садо қайтарар.

Ўш, Ўзганда ҳовлилар,
Ҳар шарпадан сесканар,
Эгасиз қолган от-у,
Кийимлар садо қайтарар.

Босқинчи тунда босди,
Отди. Чавақлаб осди.
Хўнграб йиғлаган шамол,
Қуюнлар садо қайтарар.

«Сиз тирикми эдингиз
Евга нима дедингиз?»
Қабрлар, қабрчалар
Уюмлар садо қайтарар...

ТИШИМДАН ҚОН СИЗИБ...

Кузан ёмғирларин яшиб асрадим,
Сориг япроқларни севиб асрадим,
Ғамларим яв-явги, ювиб асрадим,
Мени асрагувчи дил топиларми?

Борар жойим аниқ, олдинда йўл йўқ,
Кўрга ҳам бор, менга ойдинда йўл йўқ,
Менга оларда-ю қайтимда йўл йўқ,
Оёғимга ортиқ ғул топиларми?

Афсус, зору-нолон умрим ўтадир,
Бу юрт юз йиллар-ки, олов, ўтдадир.
Ёққувчи қўл битта, гугурт биттадир,
Ўтни ўчирмоққа кул топиларми?

Фитна тиғ санчди тик, кўкси тоғларга,
Ит тегди сут ҳидли қизалоқларга,
Гўдаклар илинди тузоқ, чоҳларга,
Кўз ёшимиздан шўр кўл топиларми?

Ерга кирмоқ бор-у, парвоз этим йўк,
Оналар ўлмоқда. Аммо етим йўк,
Ҳайрон ўтим бор-у, исён ўтим йўк,
Мендан бечорароқ кул топиларми?

Турон ухлар, Ўғил-қиздан сўрайман,
Бобо Темур босган издан сўрайман,
Тишимдан қон сизиб Сиздан сўрайман,
— Туронни турғазар ул топиларми?

ТУРКИСТОН ОНАСИ

Қисматим шу. Текинхўр болаларга онаман,
Ётиб ерлар, ишлари чалаларга онаман.
Қадим Турон боғларин боғ сиёғи қолмаган
Заҳаролуд ҳаволи далаларга онаман.
Ўта ҳоксорлиги ҳам ҳукмронлик сўрайди,
Ўта озгинлиги ҳам гумонларга ўрайди.
Ҳар фалокатдан аввал шунинг томи шўрайди
Тинч болалар ичинда «ола»ларга онаман.
Ҳарчанд-ки куйиб ишлаб, етган жойи-куйинди
Офтоблари куйдиргач, кўкда ойи куйинди.
Жонигача қардонга тутган мўминтойларим
«Ўзбек иши» дайн тож, туҳмат тожин кийинди.
Болаларим, ў, бало йўллаб ўлдирилганлар,
Оғзидаги ошгача тўлаб, ўлдирилганлар.
Оёқ-қўлида кишан, қамоқ, Итларга талон —
Ялаб ўлдирилганлар, талаб ўлдирилганлар.
Минглар кетиб... қайтмоқда орта юзлар, ўттизлар
Қайтганларда кетган шон, ранги ўнгиб кўринар!
Қайтганни ҳам гоҳо ўз манқуртларим ўтқизар,

Тик туряб улгурмасдан умр сўнгги кўрнар.
 Етар! Етим-есирдан видо чиқабошларкан,
 Бор-буди таланган эл гадо чиқабошларкан,
 Зўрлаб, жонимиагача тортиб олар каззоблар
 «Бу қандайин зулм» деб садо чиқабошларкан!
 Энди эзилган элга оқинлар келаётир,
 Пайт пойлаб, бало, қазо босқинлар келаётир.
 Бу босқинлар оралаб, имон келтирдим, ҳар чол
 Ҳар гўдакда бир Турон, тошқинлар келаётир.
 Менинг-ку қисматим ҳал, минг бор тўлган бир жомман,
 Гўдагим эмизаркан бир туя, сўнг бор тўлгайман,
 Жонига жойлагайман тумор васиятимни
 «Ҳоқоним, Турон — Сизнинг, олгайсиз», — деб ўлгайман.

ЁМОН БИР УЙ...

Уни бутун топкилашди,
 Обдон тепишди.
 Бир-икки, уч... бешов бўлиб,
 Олтовлон бўлиб
 Хушдан кетди, сув сепишди
 Тагин тепишди.
 Навбат билан, гоҳ бенавбат
 Оломон бўлиб.
 У яшин урган ниҳолдай,
 Гоҳ қад тиклар тик,
 Гоҳ йиқилар, маст қийқиряқ,
 Минги қулади.
 Машъум жарнинг қирғоғига
 Тирмашган шўрлик.
 Сўнгги тепки зарби билан
 Жарга қулади.
 Кузатаман, лабларимда
 Аччиқ шўру, талх
 Ёмон бир ўй ўтабошлар,
 Кўнглимдан сизиб.
 Бир ожизин мингта зўри
 Тепкилаган халқ;
 Халқ бўлмагай,
 Ер юзида қолмагай язи.

И И Г И

Ўзига тўқ, кўркам, хушбичим, оқ дўст,
Йиғлайман, Сизгамас, кўкси бедор дўст,
Пок, нопокини бирдай суёвчи тоғ дўст,
Йиғим сўлаётган болалар учун.

Олма сабоғидай ингичка бўйин,
Гоҳ етиб, гоҳ етмай, кўрмадик тўйин,
Улмасайди... буюк бўларди тайин,
Йиғим ўлаётган болалар учун.

Ичиб, учиб ётган боболари деб,
Тўзғиб, кўчиб ётган боболари деб,
Бир-бирини сотган боболари деб,
Тўлов тўлаётган болалар учун.

Ераб, тиш ботирмай бўлмасми юриб,
Одамлар-ку, эмас қашқир уюри,
Бирининг зулмидан бирини қуриб,
Қақшаб кетаётган болалар учун.

Ишонч йўқ, имону, ҳаж, додларига,
Жаҳолат муҳр урган каж ёдларига,
Бир-бирин қирганда, аждодларига,
Ухшаб кетаётган болалар учун.

БУЛ КУН КИМДИР ҲИНАСА...

Бир кун кимдир ҳинаса,
Доғ устида ҳинайди.
Дов-дарахти зардоб ранг,
Боғ устида ҳинайди.

Бу тупроққа ишонч-ла,
Оёқ босиб бўлмагай.
Қумлари тиркираган,
Қумлоқ устида ҳинайди.

Бул кун тухмат — тордай тик,
Бул кун ирво — кўи улуғ.
«Бул — қаро-ку, қаро» деб,
Оқ устида ўйнайди.

Ҳар қадамда гор, қорқон,
Қурбон тошқони-тошқон.
Юз тубан тушган, мункиб
Ҳамроҳ устида ўйнайди.

Муқом-ла янги-янги,
Тешинганда ер чангиб.
Ўзи тушар, эртанги
Чоқ устида ўйнайди...

Қандоқ сўлмай қибри,
Куйиб кетмай обри.
Нақ юракнинг устида,
Оқ устида ўйнайди...

ЙИГЛАМАЙМИЗ...

Йигламаймиз, чор-атрофда
Қуриб боғлар, йиғлагай.
Пешонасинг тупроқлара
Уриб боғлар йиғлагай.

Одам кетар бир-биридан,
Одам суймас бир-бирин.
Бир-бирининг пинжларига,
Кириб боғлар йиғлагай.

Сўзим синар сўзга тегиб,
Кўнглим синар музга тегиб,
Ошпоқ тўши тузга тегиб,
Оқ чарлоқлар йиғлагай.

Кўниси ерлар биз бўлди-у,
Ўксиб ерлар биз бўлди.
Ер остида Широқ, Темур,
Кўниси тоғлар йиғлагай.

Биъни кўриб эгик бош-у
Шонсиз, тагин забонсиз,
Ерда ўтган бор илдиз-у,
Бор бутуқлар йиғлагай.

«Бой ҳам бўлдинг бийдай-бийдай,
Фақат... юрт эгасиз уйда!» —
Деб тупроқда Яссавийдай
Кўнгироқлар йиғлагай.

Йиғламаймиз! Еш, қон ичра
Кўзларга нам келмасдан.
Ҳайҳот, наҳот биз ўлганмиз,
Ҳали ўлим келмасдан.

ШОИР НОМИ

Абдулла Ориповга

Бу дунё шу — биров номус, имоним деб йиғларкан,
Биров ёшлар тўкиб мансаб, унвоним деб йиғларкан,
Биров халқим, ў, ранглари сомоним деб йиғларкан,
Мен сарғайма гўдакларни полвоним деб йиғларкан,
Ғамларини яширолмай тўккан ёшлар, оғажон.

Эсимда бор, Сенинг ошкор ҳужумларга ўтганинг,
Очиқ майдон. «Маломатнинг тошларини» отганинг,
Ҳар бурчак, ҳар туйнукдан тош қайтаверди изма-из,
Бўғизгача фиску-фасод тошларига ботганинг,
Ҳали-ҳануз оғритар-а, теккан тошлар, оғажон.

Уша пайтлар билмаганлар балки энди билгандир,
Нодираи Даврон дормас, кўкрагингда ўлгандир.
Бу сирлардан балки Машраб, Сени огоҳ қилгандир
Ки, чин шоир хоҳ тахтда, хоҳ ғорда яшар оғажон,
Боши дорга тикилгандир, дорда яшар оғажон.

Қодирининг қонларини обдон ичиб тўйдилар,
Ҳануз билмам мен Усмонни, отдиларми, сўйдилар,
Насимийнинг тержасини пилиб, кўени ўйдилар,

Энди билдим, нечун сенинг кўзинг кулмас, огажон,
Кўзларингда «халқим» деган сезим кулмас огажон.

Ўйлагандим, довул ўтди, довул тамом ўтмапти,
Ота турк ўғлонларига бу шўришлар етмапти.
Ҳавуз «оломон» бу халқда, халқ сезими битмабди,
Ўзган. Сойда оқиб кетган гўдак Бобур, Моҳимиз
Энди ўлгунича сўрар: «Не эди гуноҳимиз?»

Шундай. Турли ларзалардан тирилмоқда томирлар,
Мозийга-ю, руҳ ичига кирмоқда бир пок нурлар,
Ота Турон даштларида бош кўтарар ғурурлар,
Битта сивмас ғурур Сенсан. Тилло оғам, сен менинг,
Қодирийнинг ўрнини босган Абдулло оғам, сен менинг.

Энди шундай. Курашларга белни маҳкам боғлармиз,
Дил тонамиз. Айру-айру элни маҳкам боғлармиз,
Тўғон бўлиб элга келар селни маҳкам боғлармиз,
Тиклагаймиз халқни!
Кураш — ором бўлсин, огажон,
Тиклолмасак шоир номи ҳаром бўлсин огажон.

МУҚАДДАС АЁЛ

Ошиқларнинг пойингга гул отиб хам бўлди,
Хилватларда лабингдан бол тотиб хам бўлди
На бу ҳақда кимларгадир сотиб хам бўлди,
Сен барибир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Аввал: «Кел-эй, қучоғимга тўл, балқ» дедилар,
Унамадинг, аёл ўзи «терс халқ» педилар,
Ичолмагач, юз ўгириб шўр, талх, дедилар.
Сен барибир муқаддассан,
Муқаддас аёл!

Сен дарёсан, ўпганини қирғоқ яширар,
Жуфтим бўл, — деб чопганини ҳар тоқ яширар,
Жаннатим, — деб қувонмасдан қумлоқ яширар,
Сен барибир муқаддассан,
Муқаддас аёл!

Асли бу бор эрмакларнинг борар ери Сен,
Росту ёлгон эртакларнинг борар ери Сен,

Асов оғдай эрнакларнинг борар ери Сен,
Сен барибир муқаддасан,
Муқаддас аёл!

Чорлашганда сен келсанг, гоҳ бекор келсанг-да,
Маст даврага бир сарин ел, бир тор, келсанг-да,
Хор келсанг-да, номардларга гоҳ хор келсанг-да,
Сен барибир муқаддасан,
Муқаддас аёл!

Қимтинасан. астагина кўтарасан бош,
Минг йилликдир кўзингдаги жовдираган ёш,
Гуноҳкорлар мингу битта Сенга тегар топ,
Сен барибир муқаддасан,
Муқаддас аёл!

Ҳарир, хушбўй баданингда топлар изи бор,
Кўкрагингда эгилган не бошлар изи бор,
Қуёш изи, куйдирган қуёшлар изи бор,
Сен барибир муқаддасан,
Муқаддас аёл!

БУ ШАҲД

Қадрига етмаймиз, бор, нақд кетадир,
Кўзи ёшга тўлиб чин бахт кетадир,
Ераб одамнинг-ку оёқлари бор
Ранглари саргайиб дарахт кетадир.

Ўпиб қол, япроқ кузга омонат,
Мунглог онажони қизга омонат,
Гадо ҳассаси ҳам бизга омонат,
Сулаймон ўтирган тож-тахт кетадир.

«Дунё меники», — деб санаб юрганлар,
Ўтрини қароқчи бўлиб қирганлар,
Шароб омонат деб ўзпи урганлар,
Бошларин чангаллаб, карахт кетадир.

Тилимни боғлама, тилим — жарантгос,
Бугун қўнғироқмен, бир илоҳий соз
Эрта менга деса шу тилимдан ос,
Эрта балки мендан бу шаҳд кетадир.

ЗЕҲН СОЛСАМ, Ұ, ДУНЁ...

Зеҳн солсам ў, дунё,
Орлик муҳлатинг яқин.
Хоинга, мунофиққа!
Дорлик муҳлатинг яқин.
Ҳанча макр билан оғдир,
Имон ўлмаган, соғдир.
Эзту дард билан оғрир,
Беморлик муҳлатинг яқин.
Бу — орзудир. Бугун тош,
Тутмоқдасен, ол, деб, ош
Найрангларинг бўлур фош,
Зорлик муҳлатинг яқин.
Етим ёши шеър бугун,
Есир боши ер бугун,
Ғаламислар эр бугун,
Хорлик муҳлатинг яқин.
Одам итни дўст топар,
Итлар этасин қопар,
Етдим деган ер кўпар,
Ағёрлик муҳлатинг яқин.
Баам қизиган бир тўйда,
Ака инисин сўйди,
Оҳ, ким келтириб қўйди?
Хундорлик муҳлатинг яқин.
Расо кўрсам деб элди...
Сириб боғловдим белни
Афсус, сочимга келди
Қорлик муҳлатинг яқин...
Зеҳн солсам, ў дунё
Орлик муҳлатинг яқин...

* * *

Олтовлон ола бўлиб олдирган халқ меники,
Гоҳ ичда заҳар, тилда бол турган халқ меники,
Тиг тортиб ўз отасин ўлдирган халқ меники,
Ераб, қай аждодимнинг кўли кир, — деб йиғладим.

Ўзи ўз-ўзагини узган лаҳзаларида,
Қиблагаҳин гўрини бузган лаҳзаларида,
Фарғонада тўзондай тўзган лаҳзаларида,
Худо, тўзгин элимни бирлаштир, деб йиғладим.

Бирлашмадинг. Қўқон-у, Узган бўлдинг, Уш бўлдинг,
Фитна пичоқларида талош лахта тўш бўлдинг,
Куёв-келин бўлмасдан қўш мазор-а қўш бўлдинг,
Худо, тўзгин элимни бирлаштир, деб йиғладим.

Бирлашмадинг, кетма-кет бало келди, ўт келди,
Тоғдай йиғитни солиб, лопиллаб тобут келди,
Сув бўлиб оқдик, кўздан жола келди, ҳут келди,
Худо, тўзгин элимни бирлаштир, деб йиғладим.

Шужур, бугун озодсен, аммо тарқоқсен, ётсен,
Тарқоқми сен, инонки, азал-абад барбодсен.
Жўр овоз бўлолмасанг, якка-якка мунг, додсен,
Худо, тўзгин элимни бирлаштир, деб йиғладим.

Карвон жилсиян, бир сарбон сари эниб кел, элим!
Бир боғ сари чуғурлаб, қушга дўниб кел, элим!
Оллоҳ — дилда. Оллоҳга, ҳаққа кўниб кел, элим!
Худо тўзгин элимни бирлаштир, деб йиғладим.

Битта муштга айланмай, биз дастмиз ёлғиз-ёлғиз,
Тўзим косаси янглиг, тўлмасмиз ёлғиз-ёлғиз,
Турку Турон тиклангай, ўлмасмиз ёлғиз-ёлғиз,
Худо тўзгин элимни бирлаштир, деб йиғладим.

ЎЛИМ ЯХШИ

Жон-жонингда дўстинг ўсса,
Тунларда ой тўлин, яхши.
Унга бало боқса, тўссанг,
Уаун бўлса қўлинг, яхши.

Ёлғиз издап ўтлар йиғлар,
Ҳатто бағри бутлар йиғлар,
Қўш из кетса маҳшаргача
Бирга кетсанг йўлинг яхши.

Эзмас сангу-тош кўтарсанг,
Тазийқ, дорга бош кўтарсанг,
Ҷисмат юкин қўш кўтарсанг
Осонинг, мушуқулинг яхши.

Агар,
Ногоҳ боса ғам, оҳ,
Олдинроқ оқ, олдинроқ оқ,
Лаазҳа бўлсин олдин кетмоқ,
Дўстдан олдин ўлим яхши!

Тугамас ишқ, бу сир, бу гап,
Арвоҳинг ҳам ғанимга даф.
Тирик дўстни ҳимоялаб,
Гўрдан кўллар кўлинг яхши.

МЕН КЕТСАМ...

Эрта-индин мен кетсам,
Ед қолади ортимда.

Шеърлар либосин кийиб,
Дод қолади ортимда.

«Бир куйган кўнгил» деган.
От қолади ортимда.

«Амримга кўнгил» деган,
Хилқат қолар ортимда.

Бобомни тушунмасдан,
Дунёдан гирён ўтдим.

Армон, болам тушунмас —
Хат қолади ортимда.

ЯРИМ КЕЧА...

Усмон Носирга

Ярим кеча...
Йўқолган тинчим.
Кўкрагимга қорлар қулайди,
Қайтиб келар ўттиз еттинчи,
Ниҳоллар, чинорлар қулайди.
Рўмолчада вон, қанд ўроғлиқ,
Илиғарлар «Шўрлик Усмон, ер».
Тик турганча устунга боғлиқ,
Кўкка дўқлаб Усмон ўқир шеър.
Ўқийверар... осмонлар пастлар,
Лаҳза қаҳ-қаҳ, лаҳзада йиғи.
— Бу касалғи кўн ушламаслар
Туғади, — дер лагерь бошлиғи.
Кўли боғлиқ бу йўловчини,
Ешин шамол сидирдимикин?!
Ердан топмай бир қўлловчини,
Кўкдан худо қидирдимикин?!
Она элим, кўкси тўла доғ,
Тушдинг қора рўйхатга, тоқай,
Сор ўгиллар туғарсан, бироқ
Олдирарсан калхатга тоқай?!
Ҳамон қут йўқ, ўт йўқдай юртда,
Рагинг сариқ, мангу сийдайсан.
Сен туғмоқни қилурсан уйда,
Асрамоқни ҳамон билмайсан!!!
Ярим кеча...
Йўқолган тинчим...

ЭЛДОШЛАРИМ ИЧРА ЮРИБ

Элдошларим ичра юриб,
Қайгуларим қуюқлашди.
Ҳар-хил майда имконлар бор,
Биз истаган имконлар йўқ.
Ўзимизча неларшидир,
Бугун инкор этмоқдамиз.
Эрта бу инкорлар инкор,
Қайта синмас инкорлар йўқ.

Савлат тўккан бу шунқорлар,
Ўрлаб борса тоғда ҳақон.
Чўққиға бир чикмоқ учун,
Ўламоққа шай шунқорлар йўқ.
Сағирмас, ғажат сағирлар,
Елкалар ҳамон яғирлар,
Нечук қолдик ер бағрлаб,
Кўкракларин осмонлар йўқ.
Минг-минг етим гўдак деманг,
Минг-минг боши эгик одам,
Шу ғамлардан кўзим ёши,
Селым, деган инсонлар йўқ.
Эрим деган, ё хотиним,
Майда-чуйда исёнлар кўн!
Оҳ, минг олдим, ерим деган,
Элим деган исёнлар йўқ.
Элдошларим ичра юршиб,
Қайгуларим кучоқлашди...

МЕНИНГ КАБИ

Борарга бор, Қайтар жойдан қайтавер Сен,
Мендек ёзда, йўлингда муз тўнган эмас.
Ҳаммага ёқ, шодон кўшиқ айтавер Сен,
Йўлларингда ҳали тикан унган эмас.
Бир бошингда минг хаёл йўқ термоқ учун,
Кўнглинг минг бир бўлак бўлиб синган эмас.
Тушингда жон дўстинг билан дийдорлашиб,
Ўнг. Саҳарлаб ғанимат кўринган эмас.
Ҳаёт тўфонлари силлаб-сийтар Сени,
Менинг каби отларинг сурунган эмас.
Тагин, тагин... Сени обдон отмаганлар,
Рухинг зада, минг тошга уринган эмас.
Жароҳатлар битиб кетар, аммо бугун,
Қони чак-чак томиб турар, тинган эмас.
Борарга бор,
Қайтар жойдан қайтавер Сен...

ҲИНДИКУШДАН НОЛА КЕЛДИ

Нақдан келсанг «Отам» демоқ — азмойишли,
Онам демоқ, ярашиқли, намойишли,
Ёраб, бандам деганини бўзлатмасин,
Таёқ тираб «Болам» демоқ мушкул ишдир.
Асрим, унинг қон кўйлагин бошга ўра,
Аёлдан шу ўғлон учун узр сўра.

Ай дунё-я, Сен шундайин кўҳна бозор,
Нарх-навосин тайини йўқ, тайин ғам бор,
Тағин, тағин шу аёлни қақшатдинг зор.
Ҳиндикушдан олов келди, жола келди,
У келмади, кўкка ўрлаб нола келди.

Бу элда-ку садр тепмас эркак зоти,
Куйганда бор-будинг ёрти, удум ёрти,
Фармон бобо ўқирганча уввоё тортиб,
Садр тушса, тутмоқ учун етар куч йўқ,
Дунё Сенда қон бор, шон бор, шафқат ҳеч йўқ.

У келмади, ҳижрон — минг сас, минг тус келди,
У — тирик, деб тасаллидай хуш сўз келди,
Гуноҳкордай жовдир-жовдир юлдуз келди.
Аммо юлдуз-юлдуз экан, олтин, олмос,
Боланг бўлиб кўкрагинга у отилолмас.

Асрим, асрим, юкинг ҳали оғир-оғир,
Уруш — чўян юқдир. Ундан елканг яғир,
Шу юк босиб, қолди неча аёл сағир.
Елка тутмоқ учун юкка тукқанмиди?
Хатоларга қурбонликка тукқанмиди?!

Ўн саккиз ёш нима, асли эсни қувар,
Авжи чоғи — бахтни қувар, қизни қувар,
Қони билан катталарнинг айбин ювар,
Ювар, доғинг кетар кунлар борми афғон,
Яраларинг битар кунлар борми афғон?!

Ҳиндикушдан жола келди, нола келди.

ХОЛИС НИЯТ

Сотқин қадамлардан топталди боғим,
Бўлдинг кўкрагимнинг ҳеч кетмас доғи.
Ёраб, эртақларда бўлар эди-ку,
Қандоқ бир юмалаб Сен бўлдинг ёғий.

Мен десам тишимда тишлаб юрибман,
Бағримда илонни ушлаб юрибман.
Иншооллоҳ,
Кимни ҳимоялаб, суйиб ёпгайсан,
Сен ҳам мендек ундан илон топгайсан,
Бошқа ниятим йўқ.

СИЗНИНГ ЎРНИНГИЗ...

Кўп бўлди бўғзимни бир сиртмоқ бўғади
Татимас чопганим, топганим, шопларим.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдак ўстирар дугонажонларим?!

Кўнгил кенг, дунёнинг бор дарди сиғади,
Елка тор, босади ташвишли тонглари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдак ўстирар дугонажонларим?!

Жонингиз гўзага жонини сўғади,
Эрақлар далага чап берган оялари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдак ўстирар дугонажонларим?!

Отарлар, ўқлари юракка теғади,
Сизни ҳам четламас ҳаётнинг жанглари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдак ўстирар дугонажонларим?!

Сизсиз-ку трактор кимгадир теғади,
Кимгадир комбайн, даланинг донлари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдак ўстирар дугонажонларим?!

Орқада сочлармас, манглай тер жилгадир,
Хорғиним, ипакдай қош-кўзи чангларим.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдан ўстирар дутонажонларим?!

Бир куни демаслар «Сизга гон төғади,
Қазилмай қўйи бу дутонинг конлари»
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдан ўстирар дутонажонларим?!

Дегайлар «Ботирсиз элини ёв ағади,
Қаерда бу элининг қасоскор қонлари?!

Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдан ўстирар дутонажонларим?!

ҚУРЛИН ҒТИ

Өлим, Сени мутө кўрсам,
Кўздан қолай, кўзим куйсин,
Дема, унда не деюрсан
Сўздан қолай, сўзим куйсин.

Тўтимасман бир бийрон тил,
Дил бўлмаса ор, имон — дил.
Тил бўлмаса дарду қон тил,
Тилим деган сезим куйсин.

Хар тоъледа бир шоҳлик бор,
Улмаи өтсам, эл бахтта ёр.
Қолаверса эл зор, ночор,
Маним шоҳлик кезим куйсин.

Қай пайт мотамсаро кўрдим,
Иғво, фитна аро кўрдим.
Ғамдан юзин қаро кўрдим,
Маним шоир юзим куйсин.

У, кўп сирлар бўлар-ку фош,
Кўрарманми, етиб бардош.
Кетсам, қолса эл эгик бош,
Тутаб гўрим, изим куйсин.

Ў, чин ҳурлик бахти, катта,
Етажакмиз биз албатта,
Мен етмай ўтсам, у ўтда
Меним ўғил-қизим куйсин.

Элим, Сени муте кўрсам,
Кўздан қолай, кўзим куйсин...

ДУНЁЛАРГА СИҒМАГАН ҒАВҒО...

Биз кетганда ўзимиз еру,
Кўнгил осмон, кўкка кетгаймиз.
Кекирганнинг ёнига эмас,
Чўғни босиб, чўққа кетгаймиз.

Сотқин ўзғир, ўтмаганида,
Хоин ором кутмаганида,
Номус биздан кетмаганида,
Кўкрак тутиб ўққа кетгаймиз.

Боғ кўрмадик кирганда боққа,
Доғ қўшилди доғ узра доққа,
Кўнгил лим-лим тўлган. Тўкмоққа
Ешли қорачуққа кетгаймиз.

Қиш ортидан ўтар кўклам, ёз
Тополмасмиз. Кўнгли мослар оз,
Ўзимиздай ғарибга пешвоз
Биз тушмасмиз чўкка, кетгаймиз.

Умрнинг тонг, шомларида ҳам,
Бутлансак деб чекдик озор, ғам,
Боламизнинг томларидан ҳам,
Ўтаверар чакка, кетгаймиз.

Зарб ермиз, зарб тушириб ёвга,
Тирикликнинг ғами ҳам совга.
Дунёларга сиғмаган ғавғо,
Бир кун жим-жим, йўққа кетгаймиз.

Назм гулшани

Литературно-художественное издание

Халима Худойбердыева

ПЛАМЯ СВОБОДЫ

Стихотворение

Художник *Т. Герасимова*

Издательство «Езувчи»

на узбекском языке

Адабий-бадний нашр

Халима Худойбердыева

ҲУРЛИК УТИ

Шеърлар

*Мусаввир Т. Герасимова. Муҳаррир Абдували Қутбиддин.
Расмлар муҳаррири Ю. Габзалов. Техн. муҳаррир У. Қим
Мусаҳҳиҳ М. Садилов*

ИБ № 134

Босмақонага берилди 11.01.93. Босишга 8.02.93 да руқсат этилди. Улчам 84×108¹/₃₂. Рўзнома қоғози. Адабий гарнитур. Юқори босма. Шартли босма табоғи 1,68. Нашр табоғи 1,39. Жами 50000 нуска. Буюртма 5. Шартнома 70—92. Баҳоси шартнома асосида.

«Езувчи» нашриёти, 700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон Давлат матбуот кўмигаси ҳузуридаги Тошкент китоб-журнал фабрикасида босилди. Тошкент, Юнусовод даҳаси, Муқродов кўчаси, 1-уй.